

UPPHANDLINGS
DIALOG
DALARNA

Sammanställning av enkätsvaren om MILJÖMÄSSIGT ansvarfull upphandling från Dalarnas kommuner och deras bolag

Sammanställning av Annika Varghans, avstämd med Kerstin Angberg Morgården och Gunnar Lyckhage, mars 2022 (*De längsta svaren har här förkortats*)

KOMMUNERNA INOM UHC (Gagnef, Hedemora och Ludvika har ej svarat)

1. Är ni nöjda med UHC?

Falun: Beror på upphandling. Behövs ökad kunskap och en strategisk utbildningsplan.

Kopparstaden: I stort sett. Handlar ca 15% via UHC. menar att miljökrav alltid kan ställas och bland har de själva påtalat miljöaspekter som ej upphandlaren lyft.

Borlänge: Nej det saknas kompetens och resurser för att styra gemensamt mot målen. Upphandlares personliga inställning till miljöfrågor påverkar ibland. Det behövs en miljö-resursperson på UHC, vilket framförts i ett skriftligt förslag.

Borlänge Energi: En mindre andel sköts av UHC. Miljökrav har bredd men sällan spets.

Säter: Ja

Avesta: Vi ser att UHC skulle behöva öka sin kompetens gällande hållbarhet. Miljösamordnarna i UHC-kommunerna har skrivit ett förslag om att förstärka miljökompetensen.

Slutsats: Alla är inte helt nöjda. Det behövs mer kunskap till alla upphandlare och sakkunniga och en extra miljökompetens på UHC. Förslag om ny miljö-resurs har lämnats till UHC från kommunernas miljösamordnare/hållbarhetsstrateger.

2. Hur jobbar ni med miljökrav förutom det UHC gör i tex direktupphandling eller byggentreprenad?

Falun: Ser lite olika ut i direktupphandling beroende på vad som upphandlas och vem som gör den. Gällande uppföljning finns en stor utvecklingspotential. Sakkunniga som jobbar med byggentreprenader är kunniga. Vi har nyligen tagit fram en riktlinje för hållbart byggande.

Kopparstaden: Vi tar hjälp av UHM:s kriterier vid behov. Vi ställer alltid ska-krav, minst enligt nivå 1. 2021 hade vi 48 % med högre nivå, 2 och 3. Vi följer upp kraven enligt vår mall för avtalsuppföljning. Vi premierar (upp till 15 % av inköpsvärdet) en högre nivå där det går, t ex fossilfria transporter.

Borlänge: I direktupphandlingar ställer vi sällan miljökrav, uppskattningsvis ca. 10%, p.g.a. små belopp, tidskrävande, dyrare och verksamheter som ej har kompetens eller intresse. I byggtreprenader ställs sedan 2021 alltid miljökrav i nybyggnation. Vid ombyggnation varierar det men målet är i 50%. Stöddokument är Miljöstrategi och KFA projekteringsanvisningar. Krav ställs om: 1. Energikrav motsvarande miljöbyggnad silver. 2. Material. 3. LCC och LCA. 4. Träbyggande. 5. Återbruk. 6. Solceller.

Borlänge Energi: I våra egna upphandlingar ställer vi miljökrav i mellan 70-90 % av upphandlingarna. Vi använder varianter av krav som upprättas nationellt men i många fall ställer vi också krav som vi själva formulerar i form av spetskrav. Ofta i form av kontraktsskrav. Vi är sämre att följa upp kraven.

Säter: Ja

Avesta: Inget svar

Slutsats: I viss mån har kommunerna miljökrav i direktupphandling (men osäkert underlag). Några av bolagen verkar ha kommit lite längre. Det finns en klar förbättringspotential i uppföljningen.

3. Har ni tillräckligt med stöd och kompetens? Mål/policy/riktlinjer?

Falun: Ja och nej. Bör rensa och uppdatera bland många styrdokument, och målen bör följas upp. Några av aktuella styrdokument: *Alliansens årsplan med budget, Kostpolitiska programmet med riktlinjer, Riktlinje hållbart byggande.*

Kopparstaden: Ja, vi har en kunnig och drivande organisation runt den här frågan. Vi ställer mål och följer löpande upp utfallet. Stöd finns i vår egen hållbarhetspolicy och kopplade mallar till inköpsprocessen. Vi har även stöd från allmännyttans klimatinitiativ som vi är med i sedan 2019.

Borlänge: Upphandlare har inte tillräckligt med kompetens men miljöstrategier hjälper till i mån av tid. Frågan har utvecklats under senare år men har inte nått ut i hela organisationen ännu. Styrdokument som rör upphandling: *Miljöstrategi, Fordonspolicy, Måltidspolicy, Strategisk plan, Kommunstyrelsens nämndplan, Träbyggnadsstrategi.*

Borlänge Energi: Både och, specifika krav kopplat till en produkt eller tjänst klarar vi av själva. När det gäller krav på en förflyttning av en konservativ bransch så har det varit svårare plus att vi behöver en god konkurrensutsättning.

Säter: Ja i samråd med UHC.

Avesta: Endast övergripande. "Inom kommunens organisation ska upphandling och inköp av varor och material minska och ske med hållbarhetskrav."

Slutsats: Några har stöd i egna styrdokument och mål men flertalet har inte så mycket eller lite otydligt och rörigt stöd. Kopparstaden är ett gott exempel. Upphandlare tar ibland stöd av miljökompetens i den egna organisationen.

4. Vad behövs internt för att utveckla miljökrav?

Falun: Kommunikation av mål samt tid och budget för miljökrav i prioriterade upphandlingar. Trappstegsmodeller, vägledningar och ledarskap som släpper fram kompetenser och ger

förutsättningar för lärande och dialog är viktigt. System och mallar för uppföljning är ett tydligt utvecklingsområde.

Kopparstaden: Vi kommer under 2022 att förstärka med en verksamhetsutvecklare för ekologisk hållbarhet, även i upphandlingar.

Borlänge: Tid, kompetens och resurser att ställa miljökrav. Koll på behov och marknad. Kunskap bör höjas brett. Stöttande spetskompetens. Även att följa upp kraven.

Borlänge Energi: Vi behöver en djupare insikt och kunskap kring olika miljö- och klimatbelastningar för att kunna ställa rätt krav. Vi har som mål att hela Borlänge kommun ska vara klimatneutral till 2030, för att nå det målet behöver vi kunskapshöja i många led.

Säter: Vi har haft en miljösamordnare som slutat så vi rekryterar en ny. Den rollen är ett viktigt stöd i kommunen. Vi har styrdokument som ska implementeras senast tagen *Plan för klimatneutralitet*.

Avesta: Struktur. Ökat fokus på t.ex. byggtreprenader. Sprida kunskap till alla som köper in och avropar.

Slutsats: Lärande, dialog och kommunikation samt tid och resurser för detta. Kunskap om behoven, marknaden och olika miljö- och klimatbelastningar. Kompetensen bör höjas brett, men stöd av spetskompetens, miljöstrateg, behövs. Mallar och struktur behövs för att följa upp kraven.

5. Har ni något exempel på en lyckad upphandling?

Falun: Det finns många exempel på bra upphandlingar och vi ser att vi har flyttat fram positionerna gällande både tidig dialog och miljökrav. Gardiner och textilier i offentlig miljö. Livsmedelsupphandling generellt, där har vi länge delat upp upphandlingarna så att mindre lokala aktörer kan lämna anbud, exempelvis i den senaste färskas upphandlingen.

Kopparstaden: Ja. Ramavtal för ventilationsrengöring, där vinnande leverantör vann tack vare fossilfri fordonsflotta. ROT-renovering i fastighet där vi samarbetade med Dala Återbyggsdepån som tog emot bl a vitvaror istället för att vi, annars som "brukligt" skulle ha kasserat dem. Detta var grunden för att vi nu alltid har med detta krav vid våra ROT-upphandlingar.

Borlänge: Det finns flera upphandlingar som gjorts i UHC:s regi, t.ex. grus och gruskross med 10 % återbrukat material. Hyrtexilier för omsorg och kök.

Borlänge Energi: Transporter och drivmedel. Krav på flytande biogas fick ett bra utfall men 0 % prispåverkan.

Säter: De flesta är i samklang med andra kommuner. El-bils upphandlingen är lyckad. Sopsortering fungerar bra minskat i mängd.

Avesta: Inget svar.

Slutsats: De exempel som sticker ut är Kopparstaden, med vitvaror till Återbyggsdepån och Borlänge Energi med flytande biogas. Det tycks som de övriga exemplen som lyfts fram i svaren är upphandlingar som gjorts av UHC.

6. Använder ni UDD's Dalamodell för miljö?

Falun: Viss kännedom men används inte aktivt.

Kopparstaden: Vi känner till den och var delaktig i det arbetet. Dock tillför den inget nytt hos oss.

Borlänge: Har läst den, använder den dock inte.

Borlänge Energi: Ja vi känner till den och den är bra utifrån sammanfattning men innehåller inte specifika förslag på krav, lite luddig.

Säter: Ja via UHC

Avesta: Ja, vi känner till den men använder den inte aktivt.

Slutsats: Det finns god kännedom men den används ej.

7. Vad önskar ni för stöd från UDD?

Falun: Ja, kunskapshöjande insatser är fortsatt prioriterat. Gärna digitala tematiserade seminarier som inte är för långa, gärna inspelade så att det går att ta del av i efterhand. Tydliga teman och gärna uppdelade i bas, avancerad och spjutspets. UDD skulle kunna bli en ännu starkare länk mellan UHC och mindre producenter/leverantörer i tidig dialog och marknadsanalys.

Kopparstaden: Vi är alltid öppen för dialog och delning av goda ex. på klimatsmarta upphandlingar.

Borlänge: Vi skulle gärna ta del av kunskapshöjande insatser om miljö- och klimatkrav. Kanske framförallt då med fokus på mindre krav eller insatser som passar för direktupphandlingar.

Borlänge Energi: Kunskapshöjande insatser inom området. Dialoger med olika branscher.

Säter: Utbildning är bra likaså mallar och dialog.

Avesta: Vi vill gärna ha stöd av UDD med utbildning, gärna webbaserad, om just hållbarhet i upphandlingsarbete. Vi måste också göra ett internt arbete gällande detta.

Slutsats: Ja alla vill ha någon form av stöd och kunskapshöjande insatser. Korta inspelade webinarier med tydliga teman. Mallar. Uppdelat på bas, avancerad och spjutspets. Även för mindre direktupphandlingar. Dialog med marknaden/branscher.

8. Hur kan ni jobba med plastminskning?

Falun: Inget plastmål finns ännu. Det blir viktigt att kommunicera ny avfallsplan med plastmål samt hur målet kommer att följas upp. Vi kan inventera när vi använder plast där det inte behövs och nyttja inventeringar gjorda i andra kommuner. Krav på produktutveckling i prioriterade upphandlingar. Kommunicera goda exempel till riktade målgrupper för lärande och inspiration.

Kopparstaden: Bra fråga där vi saknar ett bra svar.

Borlänge: Plastminskning i upphandling är ett omfattande arbete som berör många. Man behöver ha koll på marknaden och produkterna, styra bort från vissa produkter och också styra beteenden som kräver plast. Inget svar på hur vi konkret ska jobba med frågan ännu.

Borlänge Energi: Plastfrågan är en av våra viktigaste framtidsfrågor och vi kommer jobba på flera olika nivåer. Ett samordnat grepp kring inköpen av plasten är önskvärt.

Säter: Kommunikation och utbildning, goda exempel.

Avesta: Vi vill "platsbanta" verksamheten men "sitter fast" i avtal med leverantörer som levererar engångsmaterial i plast. Vi deltog inte i det projekt som UDD drev eftersom vi vid det tillfället inte var anslutna till UHC. Utifrån detta så skulle vi behöva stöd att komma vidare.

Slutsats: Kommunikation, lärande och goda exempel om upphandling och beteenden behövs. Borlänge Energi har goda ambitioner.

9. Övriga frågor och förslag?

Falun: Inget svar

Kopparstaden: Ser gärna mer samarbete/koordinering mellan marknaden och ekologiska kravställningar i offentliga upphandlingar. Vilka krav/möjligheter ser vi om t ex 5 - 10 år. Vilken position ska vi i Dalarna ta?

Borlänge: Inget svar

Borlänge Energi: Inget svar

Säter: Nätverk mellan kommunerna i hela Dalarna utifrån Agenda 2030 och hållbarhet!

Avesta: Inget svar.

Slutsats: Nätverkande mellan kommuner och med marknaden, kring Dalarnas utveckling för framtiden.

KOMMUNERNA UTANFÖR UHC (Smedjebacken och Rättvik har inte svarat)
HÖGSKOLAN DALARNA OCH LÄNSSTYRELSEN (Region Dalarna har ej svarat)

1. Hur jobbar ni med miljö- och klimatkrav i er upphandling?

Leksand: Nära nog 100%, men i olika hög grad. Oftast bara med krav på att leverantören ska bedriva ett strategiskt miljöarbete. När det lämpar sig använder vi UHM's kriterier. Vi använder i stor utsträckning Addas avtal där miljö- och klimatkrav ofta är ställd på hög nivå. Normalt sett sker ingen uppföljning.

Leksandsbostäder: Ja i olika omfattning beroende på upphandling

Mora- Orsa-Älvdalen: Kontraktsvillkor finns i mall. Det saknas tydlig styrning vad ambitionsnivå från kommunerna. Saknas riktlinjer som är nedbrutna. Finns enstaka upphandlingar där specifika miljökrav har ställts tex livsmedel, fordon som arbetar på vägarna samt bör krav i utvärdering. Fokusområden saknas. Idag beror det på intresse, engagemang och viss ekonomisk tydlighet från vht/sakkunnig.

Morastrand: Vi ställer få specifika krav utöver de standardmässiga vid byggnationer. Vi har dock energikrav. Vi har krav på ursprungsmärkt vattenkraft.

Orsabostäder: I princip 100% i våra ramavtalsupphandlingar. Vi använder oss inte av kriterierna utan ställer egen krav och försöker följa upp dessa löpande så gott det går

NODAVA: Avfall: I 100% ställs miljökrav. Använder UHM till viss del men inte Adda. Använder miljömärkning/certifiering. Både kontraktsvillkor, ska-krav och utvärderingsmodeller. Fokusområden: materialhantering, miljötillstånd, certifierad miljö och kvalitet, klimat, bränsle. Ja vi följer upp kraven.

Ekon/admin: Vi avropar mest från Sinfra och sen gjort enstaka direktupphandling. Har inte ställt några specifika miljökrav då. Städupphandlingen höll upphandlingen i och tror de använde upphandlingens (UHM's?) kriterier.

Nodaf: 80%

Malung-Sälen: Miljökrav på anbudsgivaren i ca 90% av våra upphandlingar, som t.ex. att man ska ha miljöledningssystem. Krav på varan el. tjänsten är helt beroende på vad som upphandlas. Vi använder UHM baskrav i alla upphandlingar det är tillämpligt. Addas ramavtal används till stor del, för ex. fordon, lekmaterial, drivmedel, förbrukningsmaterial, städ-kem mm. Andel ekologiska livsmedel ska vara i nivå med Agenda 2030, $\geq 31\%$. i Kraven är oftast ska-krav och/eller kontraktsvillkor, utvärderingskriterier har hittills inte använts. Några speciella fokusområden finns inte. Ställda krav följs tyvärr inte upp regelbundet utan vid uppkommen situation.

Vansbro: Vi efterfrågar alltid miljöledningssystem. Framförallt vid byggentreprenader så har vi med återvinning av material.

Högskolan: Det är svårt att säga i hur stor utsträckning vi ställer miljökrav. Enligt vår rapportering till Naturvårdsverket för 2020 så angavs att miljökrav hade ställts i 92 % av alla upphandlingar och avrop (räknat i antal), men siffrorna är osäkra då vi idag saknar ett systematiskt sätt att dokumentera. Ställer vi mer långtgående miljökrav så använder vi UHM kriterier (tex avrop av leasingbil, se nedan). Sällan gör vi egna upphandlingar där vi ställer miljökrav (inte så stor myndighet med många stora upphandlingar). Vi använder statliga ramavtal till stor del och där ställs en del miljökrav. Ibland är det dock krav i form av miljöledningssystem och inte krav på själva produkterna eller hur tjänsten ska utföras. Vi har ingen bra utvecklad avtalsuppföljning (oavsett vad som ska följas upp...)

Länsstyrelsen: Den typ av upphandlingar som görs på länsstyrelsen är det ofta mindre enskilda firmor som är anbudsgivare varför vi har väldigt låga miljökrav, detta med hänsyn till framförallt proportionaliteten. Vi har i stort sett alltid krav på att resor ska ske på det miljömässigt bästa sättet. I de fall det är mer relevant tex städupphandling ställs krav på miljömärkning eller tex virkesköp. I vissa upphandlingar ställs krav på att man ska redovisa sitt arbete gällande miljöhänsyn och om miljöcertifikat finns.

Slutsats: Många anger att de försöker ställa miljökrav i största delen av upphandlingarna. Många använder UHM-kriterier och Adda/statliga ramavtal men inte alla. Vanligt att kräva miljöpolicy/miljöledningssystem men inte lika ofta miljökrav på vara eller tjänst. Många har bristfällig uppföljning. NODAVA är dock ett gott exempel på högt ställda miljökrav och uppföljning.

2. Har ni tillräckligt med stöd för att ställa drivande miljökrav?

Leksand: Miljömål och upphandlingspolicy finns (bifogas). Miljömålen är gamla, nya ska tas nu inom kort. Politiken har även uttryckt önskemål om ny upphandlingspolicy. Upphandlingsenhetens resurser är för ringa för att kunna vara ensamt drivande, stöd och ansvar skulle i högre grad behöva tas av verksamheterna

Leksandsbostäder: Arbete pågår just nu i kommunen för beslut våren 2022 för att uppdatera miljömål, krav mm. Dessa ska även föras in i bolagets styrdokument

Mora- Orsa-Älvdalen: Nej

Morastrand: Nej

Orsabostäder: Nej, vi har inga interna stöd ännu utan följer kommunens övergripande styrdokument

NODAVA: Avfall: Avfallsplan, verksamhetsplan, beslutade mål och nyckeltal, kommunala hållbarhetsplaner och liknande *Ekon/admin: Inget svar*

Nodaf: ja – Gott stöd av branschen, dock väldigt spretigt vad som menas med miljökrav. T.ex har gamla maskiner alltid lägre LCC avtryck än nya maskiner medans nya maskiner har lägre utsläpp. Vem styr vad som är ”bra” när våra höga krav ofta blir sämre när man gör livscykelanalyser.

Malung-Sälen: Kommunens styrdokument gällande upphandling och inköp är under revidering, men i de nu aktuella finns en allmän skrivning om att miljöhänsyn ska vara en naturlig del i alla upphandlingar. I övrigt har vi inga övergripande miljöpolicy-dokument. Det är upp till varje förvaltning att ställa relevanta miljökrav.

Vansbro: Politiskt finns stödet. Riktlinjer/strategier bör dock uppdateras

Högskolan: Vi har stöd för detta i våra mål för hållbar utveckling och till viss del i vår upphandlingspolicy och regler för upphandling, men de senare behöver uppdateras och bli vassare. Länkar till dokumenten(finns i exelarket).

Länsstyrelsen: Vi har inte tillräckligt stöd. Vi har i vår upphandlingspolicy ”Riktlinje för inköp och upphandling” ett avsnitt om hållbar upphandling.

Slutsats: Många har inga styrdokument som berör hållbar upphandling, och många av de som finns behöver revideras och skärpas. NODAVA är åter ett gott exempel.

3. Har ni kompetens och tid att ställa relevanta miljökrav?

Leksand: Resurser saknas. Upphandlingsenheten har inte resurser att sätta sig in i alla olika verksamheters förutsättningar att arbeta hållbart och öka sin medvetenhet. Hållbarhetsstrateg finns i organisationen, men inga rutiner för samarbete är etablerade.

Leksandsbostäder: I olika omfattning beroende på upphandling. Behövs specifikt stöd anlitas konsult.

Mora- Orsa-Älvdalen: Miljöstrateg finns i Mora, ej de övriga kommunerna. Vi har inte hittat formerna för samverkan med dem, men arbetet är påbörjat.

Morastrand: Vi har nyligen anställt en person med kompetens inom området som bl a ska arbeta med upphandlingar och miljöfrågor.

Orsabostäder: Ja, våra projektledare har tillfredställande kompetens och vi använder konsulter vid behov

NODAVA: Avfall: Ja, egen intern strategisk och miljömässig kompetens i dialog med kommunalt eller konsultbaserat upphandlingsstöd eller annan kommunal kompetens inom miljömässig/social hållbarhet samt branschkontakter och vid behov juridiskt stöd. *Ekon/admin: Inget svar*

Nodaf: Det går bra, branschen, finansinstitut, staten har krav för olika incitament.

Malung-Sälen: Se ovan, förvaltningarna har olika kunskapsnivåer gällande miljökrav. Upphandlingsenheten tillämpar i dialog med förvaltningarna vilka krav som ska ställas, upphandlingsmyndighetens kriteriebibliotek nyttjas. Ingen miljösamordnare eller hållbarhetsstrateg finns anställd

Vansbro: Vi behöver mer kompetens inom området. Miljöenheten har varit inkopplade i upphandlingar, och vi ser att de kommer att vara det mer framöver. De kommer vidareutbilda sig inom detta.

Högskolan: Vi har förhållandevis bra kompetens inom området centralt i form av en upphandlingsansvarig och en miljösamordnare. Vi kan också läsa på för att bli mer insatta. Det står även i Avdelningen för ekonomi och upphandlings verksamhetsplan att upphandlare ska få kompetensutveckling inom hållbarhet. Hos beställare finns dock inte alltid intresset och pengarna (ibland blir det kostnadsdrivande och tidsdrivande).

Länsstyrelsen: Vi har själva inte kompetens och tid. Den hjälp vi fått är att vi fått utpekat vilka upphandlingar i upphandlingsplanen som vi kan/ska ställa miljökrav i.

Slutsats: Vissa av de svarande bolagen tycks ha mer kompetens än kommunerna som behöver mer stöttning i form av miljöstrategier eller dylikt.

4. Vad behövs internt för att skärpa och utveckla era miljökrav?

Leksand: Utbildning och ökad medvetenhet hos främst de olika verksamheterna, men också hos Upphandlingsenheten.

Leksandsbostäder: Utbildning, och utbyta erfarenheter i olika nätverk

Mora- Orsa-Älvdalen: Riktlinjer, miljöstrategier, mer kunskap till sakkunniga och upphandlare, tydlig ambitionsnivå, förankring av politiska beslut om hållbara upphandlingar.

Morastrand: Se föregående.

Orsabostäder: Vi gör idag omvärldsbevakning och deltar på seminarier men allt kan bli bättre genom utbildning och erfarenhetsutbyte

NODAVA: Avfall: Tid. Generellt kan anpassning av nationell vägledning som innebär enklare hanterbarhet ur lokal/regional synvinkel alltid vara bra. Dessa delområden är till del svåra att fånga, så exempel på upphandlingar kunde vara bra att samla som underlag.

Ekon/admin: Vi ska väl alltid ha ett hållbarhetstänk med oss i allt vi gör. Vi måste arbeta mer cirkulär ekonomi. Vi har börjat att leasa datorer istället för att köpa då dessa kan återanvändas och inte slängas.

Nodaf: Vill vi skärpa dessa? Vem anser det?

Malung-Sälen: Politiska beslut kring miljökrav och inriktning.

Vansbro: Avfallsplanerna, vilka skall revideras är en bra start på utvecklingen.

Högskolan: Tid och resurser är avgörande faktorer. Jag tror att ledningen också behöver visa ett intresse och uppmuntra samt styra. Till våren ska vi ta in en konsult som ska hjälpa oss att identifiera vilka områden där det är extra viktigt för Högskolan Dalarna att ställa miljökrav. Som utgångspunkt

har vi en "klimatrapport" som vi gjorde 2020 med data från 2019 (det är som en miljöspendanalys) och med koppling till GHG-protokollet.

Länsstyrelsen: Utbildning av våra beställare för att få förståelse och kunskap om att krav ska och kan ställas.

Slutsats: Utbildning, erfarenhetsutbyte och goda exempel samt politisk styrning behövs.

5. Har ni något exempel på en lyckad upphandling ur miljösynpunkt?

Leksand: Nej

Leksandsbostäder: Inget svar

Mora- Orsa-Älvdalen: Vinterväghyvlings, livsmedel

Morastrand: Vi har nyligen byggt om utemiljön vid 2 stora områden och passat på att byta ut det gamla sophanteringssystemet mot nya nedgrävda molokar som har de fraktioner som skall gälla i fortsättningen.

Orsabostäder: Nej

NODAVA: Avfall: Om tid finns kan säkert delexempel plockas fram. *Ekon/admin:* Inget svar

Nodaf: Vad är en lyckad upphandling? Ur vilken miljösynpunkt?

Malung-Sälen: Gemensam livsmedelsupphandling med Mora kommun med flera, har gett förutsättningar att öka andelen ekologiska livsmedel till kommunens verksamheter, men även att handla betydligt mer lokalt och lokalproducerat.

Vansbro: Ingen direkt som finns att dela med sig av. Vi har dock förhoppningar i och med nya avtal inom reparation och underhåll (fastigheter) att påbörja en resa med lokala entreprenörer att få in "tänket". Kommer att jobbas aktivt med återbruk, avfallsförebyggande och kurser/utbildningar i hållbarhet.

Högskolan: Under 2020 och 2021 gjordes en omfattande renovering av tre huskroppar på campus Falun (Lugnet) i samband med byte av ventilationssystem. I samband med detta återbruka så mycket som möjligt av befintliga möbler och inredningar. Skrivbord -återanvände alla befintliga underrederna (hög och sänkbara) och skruva på nya bordsskivor. Gardinstänger återanvändes. Hyllsystem lackerades om och anslagstavlor kläddes om. Kök flyttades från ett ställe till ett annat.

En bilpool för anställda började vi med att leasa in två elbilar. Vid nästa avrop valdes att leasa hybridbilar och utvecklade infrastrukturen för laddning.

Länsstyrelsen: Nej

Slutsats: Lyckad livsmedelsupphandling i norra Dalarna och Högskolan har ett intressant exempel på återbruk i en renovering.

6. Känner ni till och använder UDD's Dalamodell för miljömässigt ansvarsfull upphandling?

Leksand: Vi känner till den, men har tyvärr inte hunnit sätta oss in i den och arbeta utifrån den.

Leksandsbostäder: Känner ej till denna

Mora- Orsa-Älvdalen: Känner till, men ej implementerad i dagliga arbetet.

Morastrand: Vi känner till den men inte satt oss in i den ännu.

Orsabostäder: Nej på båda

NODAVA: Avfall: Ja, som en del till inspiration. *Ekon/admin:* Inget svar

Nodaf: Nej känner ej till denna

Malung-Sälen: Ja, vi känner till den. Det är beslut och processer som behöver verkställas och gås igenom, innan det kommer till upphandling. Se över befintliga processer för att kunna prioritera åtgärder för bästa effekt.

Vansbro: Känner till den. Har inte använt den än. Kommer göra så vid passande upphandling framöver.

Högskolan: Jag har hört om den och har läst mer nu. Jag tror tex att rekommendationerna kan vara bra för oss att följa i samband att vi behöver uppdatera policy-dokument. Vi har inte använt den hittills. Vissa delar av rekommendationerna gör vi till viss del.

Länsstyrelsen: Ja

Slutsats: Rekommendationen är lite mer använd av kommunerna än bolagen.

7. Vad önskar ni mer för stöd från UDD? Kunskaphöjande insatser, dialog eller mallar?

Leksand: Ja tack. Även kanske få möjlighet att ta del goda exempel från andra kommuners arbeten.

Leksandsbostäder: Det är positivt med utveckling och utbildning. Kan idag inte precisera vad vi behöver för stöttning

Mora- Orsa-Älvdalen: Nätverk för upphandlare, utbildning, metodstöd, lyfta fram positiva exempel, grupper för kategoriområden som ger varandra stöd, exempel, diskussionsforum.

Morastrand: Ja. Vi vill vara bland dom bästa i Dalarna.

Orsabostäder: Dialog och nätverk för utbyte/utbildning är intressant fortsättningsvis

NODAVA: Avfall: Dialogmötena har missat bolagen tror jag. Workshops med exempel och dialog kunde vara bra. *Ekon/admin:* Kunde vara ett bra initiativ.

Nodaf: Vet ej

Malung-Sälen: Exempel på krav inom olika områden, där det är särskilt viktigt att ställa miljökrav. Det är fortfarande så att politiska beslut behöver fattas för att sätta nivån och därmed också kompetenskrav och resursfördelning.

Vansbro: Mallar framförallt vore bra. Även fortsatt dialog.

Högskolan: Jag tänker att det mesta är välkommet tex föreläsningar. Jag funderar dock på hur det är med mallar och hur de kan användas för flera organisationer. Jag tänker att det är bra att använda sig av UHMs hållbarhetskriterier och tillsammans med dem jobba fram fler kriterier, tex i samarbete mellan UDD och UHM (*kortat*).

Länsstyrelsen: Handfast stöd internt både till beställare och upphandlare

Slutsats: I stort sett alla vill ha någon form av fortsatt stöd. Både föreläsningar, utbildningar, nätverkande grupper, workshops och dialog. Man vill lyfta goda exempel och mallar. Samverkan med UHM.

8. Hur kan ni jobba med plastminskning? (Nya avfallsplanen kommer att ha plastmål)

Leksand: Kartlägga vilka möjligheter vi har i befintliga avtal, utbilda verksamheterna till förändrat beteende och medvetenheten i att ställa rätt krav.

Leksandsbostäder: Inget svar

Mora- Orsa-Älvdalen: En fråga för respektive kommun att svara på.

Morastrand: Självklart är vi benägna att dra vårt lass i frågan och utforma bra förfrågningsunderlag samt se till att vi tänker på detta när vi t ex bygger nytt, bygger om och förvaltar våra fastigheter.

Orsabostäder: Ställa hårdare krav i upphandlingen mot våra entreprenörer så dessa kan ställa krav på deras leverantörer

NODAVA: Inget svar

Nodaf: Vi konsumerar ej engångsplast

Malung-Sälen: Genom att få uppdraget att i upphandlingar efterfråga andra material än plast exempelvis, utifrån beslutade avfallsplaner.

Vansbro: Svaret finns i frågan 😊 Vid reviderande av avfallsplaner så kommer vi arbeta efter dem.

Högskolan: Jag känner inte till att vi har diskuterat att ställa krav i upphandlingar på att minska plastanvändningen.

Länsstyrelsen: Vi skulle kanske kunna jobba mer med detta genom att vara mera pålästa på alla statliga ramavtal som vi avropar från, egna upphandlingar är det kanske inte helt proportionerligt och relevant att ställa krav kopplat till plastminskning.

Slutsats: Lite olika engagemang. Kartläggning, utbildning, ändrat beteende, krav i upphandling. Stor vikt läggs vid kommande revidering av avfallsplanerna.

9. Övriga frågor och kommentarer?

Leksand: Vi behöver hitta formerna för att gå från tanke till handling.

Leksandsbostäder, Mora- Orsa-Älvdalen, Morastrand,, Orsabostäder, NODAVA, Nodaf, Malung-Sälen, Vansbro, Högskolan: Inget svar

Länsstyrelsen: Miljökrav är svårt för oss upphandlare, skulle som tidigare angivits vilja att beställare var mera informerade om detta.

Slutsats: Inga konkreta övriga frågor.

SAMMANFATTANDE SLUTSATSER AV ENKÄTEN OM MILJÖMÄSSIGT HÅLLBAR UPPHANDLING:

UHC-kommunernas nöjdhet med upphandlingscenter gällande miljöfrågan varierar inom olika upphandlingar. Tydligt är att upphandlare behöver fortsatt stöd av miljökompetens. **Kompetensen bör höjas brett, hos alla upphandlare och sakkunniga. Men stöd av spetskompetens/miljöstrateg behövs också både inom UHC och i den egna kommunen.** En extra miljöresurs önskas på UHC.

Många kommuner utanför UHC anger att de försöker ställa miljökrav i de flesta upphandlingarna. Många använder UHM-kriterier och Addas eller statliga ramavtal. **Vanligt är att kräva miljöpolicy/miljöledningssystem men inte lika ofta miljökrav på vara eller tjänst.**

Det finns behov av att se över kommunernas styrdokument. Många kommuner har inga styrdokument som berör hållbar upphandling. Några få kommuner i Dalarna känner stöd i egna styrdokument, men de flesta upplever att de inte har särskilt mycket stöd eller att stödet är otydligt och rörigt. Många av de styrdokument som finns behöver revideras och skärpas.

Av de som svarat verkar en del av bolagen i viss mån ha kommit längre och ha något mer kompetens än kommunerna. Kopparstaden, Morastrand och NODAVA tycks vara goda exempel.

Det finns en **klar förbättringspotential i avtalsuppföljning** hos i princip alla kommuner och bolag.

Det som behövs av internt arbete är: **Politisk styrning, lärande/dialog/kommunikation samt tid och resurser för detta.** Kunskap om behoven, marknaden och olika miljö- och klimatbelastningar. Mallar och struktur för att förvalta och följa upp kraven.

I princip alla vill ha någon form av **fortsatt stöd och kunskapshöjande insatser från UDD.** Både föreläsningar/utbildningar, nätverkande grupper, workshops, dialog sinsemellan och med marknaden, lyfta goda exempel och skapa mallar (även för mindre direktupphandlingar). Är samverkan mellan UDD och UHM en möjlighet?

UDD's rekommendation, En dalamodell för en miljömässigt ansvarsfull upphandling, skulle kunna **användas mer strategiskt.** Många känner inte ens till den. Många bolag deltog inte i kommundialogerna hösten 2021.

Goda exempel är bland annat: Livsmedelsupphandling i norra Dalarna, Högskolan återbrukade befintliga möbler, Kopparstaden lämnar vitvaror till Återbyggdepån.

Gällande **plastminskning** finns lite olika engagemang. Behövs kartläggning, utbildning, ändrat beteende, tydliga krav i upphandling. Stor vikt läggs vid kommande **revidering av avfallsplanerna** som kan styra inköp och användning av plast.

Upphandlingsdialog Dalarna den 12 april 2022 (Annika, Kerstin och Gunnar)